

УДК 378.147:81'243-047.22

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-2-30>

Світлана ЛУК'ЯНЧУК,

orcid.org/0000-0001-6799-3666

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та методик навчання української й іноземних мов

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

(Київ, Україна) svitlanalukianchuk@gmail.com

Марина КОМОГорова,

orcid.org/0000-0002-6829-811X

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та методик навчання української й іноземних мов

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

(Київ, Україна) mkomogorova@ukr.net

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНОСТІ НАВИЧОК ЧИТАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Метою статті є проаналізувати рівень сформованості навичок іношомовного читання учнів початкових класів на уроках англійської мови. Здійснено аналіз наукових джерел по темі дослідження та визначено рівні сформованості навичок читання, зокрема високій, середній та достатній по кожному із типів завдань. Виділення рівнів за критеріями дає можливість учителю організувати індивідуальний підхід до учнів та надання необхідної допомоги у подоланні труднощів, що виникають в учнів початкової школи у процесі навчання іношомовному читанню та заважають міцному засвоєнню знань.

Зазначено, що дослідження включало в себе завдання різного рівня складності: від найпростішого до більш складного.

В статті описані дидактичні ігри, вправи та завдання за допомогою яких визначалися рівні сформованості навичок іношомовного читання учнів початкових класів. Відтак, першим завданням була дидактична гра, метою якої була перевірка сформованості навичок читання буквосполучень. Наступним завданням для перевірки рівня сформованості навичок читання було вміння читати словосполучення. Вони використовувались для перевірки правильності сформованості вимови звуків англійської мови, темпу читання та інтонації, оскільки ці компоненти також є показником сформованості навичок читання учнів. Останнім завданням полягало у читанні тексту, мета якого передбачала перевірити рівень розуміння прочитаного.

З метою виявлення причин низького рівня сформованості навичок читання молодших школярів було проведено анкетування, яке спрямоване на виявлення відношення кожного учня до даного предмета, їх ставлення, мотивація, зацікавленість у вивченні іноземної мови задля подальшого підбору шляхів вирішення даної проблеми, за якими треба працювати з певною групою учнів, щоб ефективно організувати їх навчальну діяльність (формування стійкого інтересу до предметів гуманітарного циклу, створення ситуації успіху у навчанні, організація роботи з усунення прогалин у знаннях, уміннях учнів).

Зроблено висновок про необхідність організації цілеспрямованої роботи із учнями початкових класів з формування навичок читання іноземною мовою.

Ключові слова: *рівень сформованості, навчання іношомовному читанню, молодші школярі, початкова школа, урок іноземної мови.*

Svitlana LUKIANCHUK,

orcid.org/0000-0001-6799-3666

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of pedagogy and Methods

of Teaching Ukrainian and Foreign Languages

National Pedagogical Dragomanov University

(Kyiv, Ukraine) svitlanalukianchuk@gmail.com

Maryna KOMOGOROVA,
 orcid.org/0000-0002-6829-811X
 Candidate of Pedagogical Sciences,
 Associate Professor at the Department of pedagogy and Methods
 of Teaching Ukrainian and Foreign Languages
 National Pedagogical Dragomanov University
 (Kyiv, Ukraine) mkomogorova@ukr.net

DIAGNOSIS OF PRIMARY SCHOOLSTUDENTS' READING SKILLS FORMATION AT THE FOREIGN LANGUAGE LESSONS

The purpose of the article is to analyze the level of formation of foreign language reading skills of primary school students at the English lessons. The analysis of scientific sources on the research topic is carried out and the levels of formation of reading skills are determined, in particular high, average and sufficient for each of the types of tasks. The selection of levels according to the criteria allows the teacher to organize an individual approach to students and provide the necessary assistance in overcoming the difficulties that arise in primary school students in the process of learning to read in a foreign language and hinder the strong acquisition of knowledge.

It is noted that the study included tasks of different levels of complexity: from the simplest to the most complex.

The article describes didactic games, exercises and tasks with the help of which the levels of formation of foreign language reading skills of primary school students were determined. Therefore, the first task was a didactic game, the purpose of which was to test the formation of skills of reading letter combinations. The next task to test the level of reading skills was the ability to read phrases. They were used to check the correctness of the pronunciation of English sounds, reading pace and intonation, as these components are also an indicator of the formation of students' reading skills. The last task was to read the text, the purpose of which was to check the level of comprehension of what was read

In order to identify the reason of the low level of reading skills of primary school students, a questionnaire was conducted to identify the attitude of each student to the subject, their attitude, motivation, interest in learning a foreign language, and further selection of solutions, which need to work with a certain group of students to effectively organize their learning activities (the formation of a lasting interest in the subjects of the humanities, creating situations of success in learning, organizing work to address gaps in knowledge, skills of students).

The conclusion about the necessity of the organization of purposeful work with pupils of initial classes on formation of skills of reading in a foreign language is made.

Key words: level of formation, teaching foreign language reading, junior schoolchildren, primary school, foreign language lesson.

Постановка проблеми. Одне з найголовніших завдань, яке стоїть перед вчителем іноземної мови у початковій школі – навчити читати та розуміти прочитане іноземною мовою, оскільки іншомовне читання у початковій школі є не лише метою, а й засобом навчання: молодші школярі оволодівають читанням як джерелом отримання тієї чи іншої інформації (це є метою), і також процес читання їм необхідний для засвоєння мовного й мовленнєвого матеріалу (тобто, є засобом навчання). Тож, питання навчання читання учнів початкової школи стоїть особливо гостро.

Іншомовне читання – це вид мовленнєвої діяльності, який дає змогу відтворювати одну з форм реального спілкування іноземною мовою, а не імітувати її. Виходячи з цього, сам процес навчання читання вчитель має вибудувати так, щоб кожен з учнів сприймав його як діяльність, яка має практичне значення (Котенко, 2015 : 3) .

Навчання іншомовного читання в початковій школі сприяє ранньому прилученню молодших школярів до нового для них мовного світу, формує в них готовність до спілкування іноземною

мовою і позитивно налаштовує до подальшого її вивчення (Котенко, 2015 : 3). Іншомовне читання допомагає молодшому школяру пізнати світ зарубіжних однокласників, із піснями, віршами, казками та зразками дитячої літератури країни, мову якої вивчають молодші школярі. За допомогою читання у дітей розвиваються певні риси характеру. Це можуть бути: уважність, наполегливість, працелюбність, посидючість, самостійність, допитливість, цілеспрямованість та багато інших рис, які є важливими та позитивними для молодшого школяра. Також в учнів формуються певні універсальні лінгвістичні поняття, які є не лише в рідній, а й в іноземній мові. Цим самим у них розвиваються інтелектуальні здібності, пізнавальні та мовленнєві. (Артемоном, 1999 : 1)

Аналіз досліджень. Аналіз наукової літератури засвідчив, що цій проблемі присвячено значну кількість досліджень. Зокрема, контроль рівня сформованості навичок і вмінь читання у початковій школі на уроках німецької мови, рівень сформованості вищезазначених навичок у середній школі (Сябро Т.). Були запропоновані різнома-

нітні вправи для контролю рівня сформованості навичок читання (Цицюра Н.) Але вивчення рівня сформованості навичок іншомовного читання на уроках іноземної мови саме на початковому етапі навчання потребує додаткового вивчення.

Тож, метою статті є діагностика сформованості навичок читання учнів початкової школи на уроках англійської мови.

Виклад основного матеріалу. З метою виявлення рівня сформованості навичок читання учнів на уроках іноземної мови в початковій школі нами було проведено констатувальний експеримент. Дослідження включало в себе завдання різного рівня складності: від найпростішого (прочитай слова) до більш складного (прочитай словосполучення, речення, розповідь). Всі завдання відповідали вимогам навчальної програми та всі учні знаходились в однакових умовах.

Першим завданням була дидактична гра у вигляді вправи «Can You Read These Combinations of Letters?», метою якої була перевірка сформованості навичок читання буквосполучень. Суть цієї гри полягала в наступному: кожен учень отримав набір карток із буквосполученнями (ea, ar, or, oo, er, ir, ck, ur, ou, ow, th, sh, ch). Учитель вимовляв один з цих звуків і пропонував учням показати дане буквосполучення на картці, яким графічно цей звук передають на письмі. Якщо ж учень відповів неправильно – вчитель забирав картку з неправильною відповіддю. Тому знання учнями даних буквосполучень та вміння їх правильно читати визначалось кількістю карток, які залишились в кожного з учнів наприкінці цієї гри (Чим більше карток – тим менше помилок допустив учень, і навпаки).

У ході даної гри стало зрозумілим, що правильність читання деяких із запропонованих буквосполучень учні не знали, хоча вони й вивчали вже їх. Дане завдання оцінювалось за такими критеріями:

1. Високий рівень – учень добре знає всі буквосполучення, не потребує допомоги вчителя, відповідає швидко та без помилок, може навести власний приклад з будь-яким із запропонованих буквосполучень.

2. Середній рівень – учень знає не всі буквосполучення, частково потребує допомоги вчителя, допускає незначних помилок, може навести власний приклад лише з деякими словосполученнями.

3. Достатній рівень – учень вибірково знає буквосполучення, потребує допомоги вчителя, допускає значних помилок, не може навести власний приклад.

Результати цього завдання подані в таблиці (див. табл.)

Таблиця 1.1

Кількісні показники рівня сформованості навичок читання буквосполучень в контрольній групі

Рівні	Кількість учнів (%)
Високий	6%
Середній	38%
Достатній	56%

Таблиця 1.2

Кількісні показники рівня сформованості навичок читання буквосполучень в експериментальній групі

Рівні	Кількість учнів (%)
Високий	8%
Середній	40%
Достатній	52%

Наступним завданням для перевірки рівня сформованості навичок читання було вміння читати словосполучення, таких як: a big animal, a little animal, a big hen, a little hen, a good umbrella, a bad umbrella, a red cherry, a green shelf, fresh milk, fresh nuts, a long dress, a short dress. Це завдання використовувалось для перевірки правильності вимови звуків англійської мови, темпу читання та інтонації, оскільки ці компоненти також є показником сформованості навичок читання учнів.

У ході читання даних словосполучень, більшість учнів допускали незначних помилок у їх читанні. Ці помилки здебільшого стосувались неправильної вимови слів або ж неправильно поставленого наголосу в слові. Але й були учні, які без помилок прочитали всі словосполучення. Ними виявились учні з високим рівнем сформованості навичок читання. Дане завдання оцінювалось за такими критеріями:

1. Високий рівень – Учень правильно читає словосполучення, не допускає помилок у вимові, правильно ставить наголос та поєднує голосні і приголосні звуки у мовленні.

2. Середній рівень – Учень допускає незначні помилки у вимові правильно ставить наголос та частково правильно поєднує голосні і приголосні звуки у мовленні.

3. Достатній рівень – Учень потребує допомоги учителя у вимові та наголосі словосполучень

Результати даного завдання подані в таблиці (див. рис.)

12% учнів взагалі не допускались помилок у читанні даних словосполучень, а саме їх вимові та наголошенні. Більша кількість учнів, (42 %),

допустились незначних помилок у їх вимові та наголошенні. І більшість учнів, а саме 8 учнів (46 %), потребували допомоги вчителя у правильності вимові словосполучень. Їм доволі складно було прочитати більшість з цих словосполучень, і не менш складним завданням для них виявилось наголошення деяких слів у них.

І звичайно ж, також було запропоновано учням прочитати розповідь. При читанні іншомовних текстів, в учнів розвиваються мислення, їм краще усвідомлюються особливості системи іноземної мови і глибше розуміються особливості рідної. Та інформація, яку отримує учень у процесі читання іншомовного тексту, формує його світогляд, допомагає йому збагатити свої знання про культуру, історію, побут країни, мову якої вивчає молодший школяр. Тому можна сказати так, що читцем здійснюється велика розумова робота для того, аби, насамперед, збагатити свої знання, розвинути

самостійність у подоланні смислових та мовних труднощів, розвинути інтерес до іноземної мови та бажання нею оволодіти.

Дане завдання ми використали у дослідженні на предмет розуміння прочитаного. Читаючи дану розповідь, учні мали змогу повністю показати свої читацькі навички, відповідну інтонацію кожного речення, вимову деяких складних слів та власних назв, розуміння прочитаного. Текст доволі не складний, зі знайомими учням словами, але в ньому присутні власні назви, скорочення та цифри, які вони мали прочитати та правильно вимовити. Дане завдання оцінювалось за такими критеріями:

1. Високий рівень – передбачає за заголовком та ілюстраціями, про що йтиметься в тексті; читає вголос правильно, свідомо, цілими словами, нескладні за змістом і формою тексти; розуміє фактичний зміст прочитаного, розповідає про

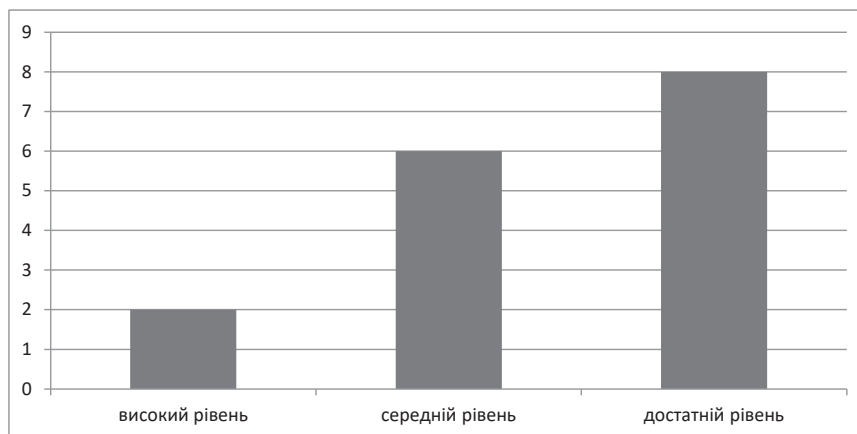

Рисунок 1.1. Кількісні показники рівня сформованості навичок читання словосполучень в контрольній групі

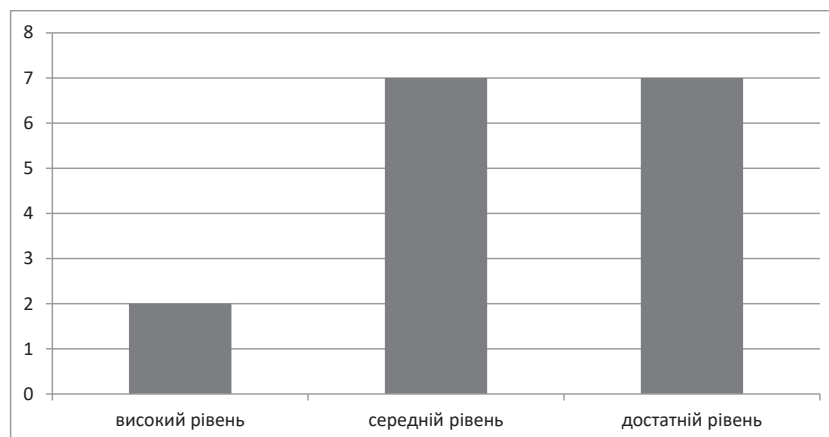

Рисунок 1.2. Кількісні показники рівня сформованості навичок читання словосполучень в експериментальній групі

власні почуття та емоції від прочитаного тексту, на основі тексту виконує не складні завдання, фіксує інформацію графічно. Темп читання відповідає встановленим навчальною програмою нормою.

2. Середній рівень – частково передбачає за заголовком та ілюстраціями, про що йтиметься в тексті; частково читає вголос правильно, свідомо, цілими словами, нескладні за змістом і формою тексти; за допомогою вчителя розуміє фактичний зміст прочитаного, фрагментально розповідає про власні почуття та емоції від прочитаного тексту, на основі тексту виконує не всі складні завдання, не повністю фіксує інформацію графічно.

3. Достатній рівень – має ускладнення щодо передбачення за заголовком та ілюстраціями, про що йтиметься в тексті; мало слів читає вголос

правильно, іноді слова не дочитує до кінця через наявність ускладнених буквсполучень; не розуміє фактичний зміст прочитаного і відповідно не може розкрити власні почуття та емоції від прочитаного тексту, на основі тексту має значні ускладнення щодо виконання завдань та фіксації інформації графічно.

Результати цього завдання подані в таблиці (див. рис.)

Учні, які досить легко впорались із попередніми завданнями, прочитали й цю розповідь дуже добре. Але таких учнів була меншість. Тобто з цим завданням у них труднощів також не виникло. А ось учні, які мали певні складнощі із попередніми завданнями, також не дуже добре впорались з цим текстом. Труднощі також виникали з вимовою всіх складних слів та словосполучень,

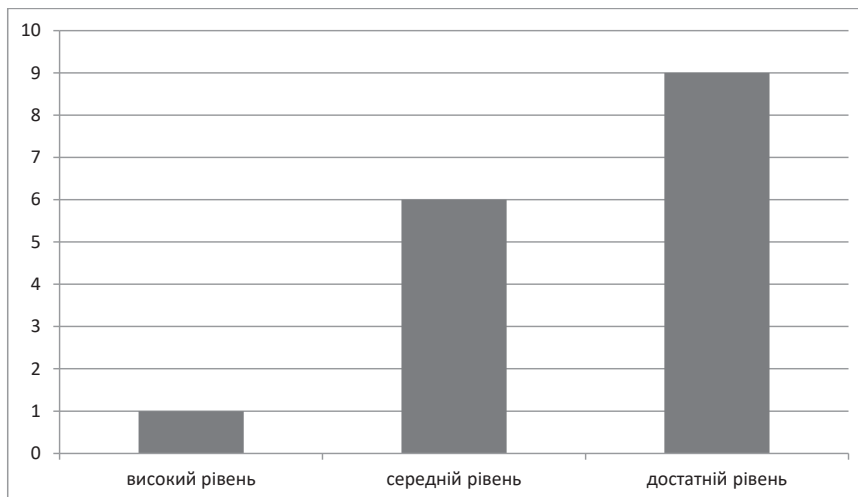

Рисунок 1.3. Кількісні показники рівня сформованості розуміння прочитаного в контрольній групі

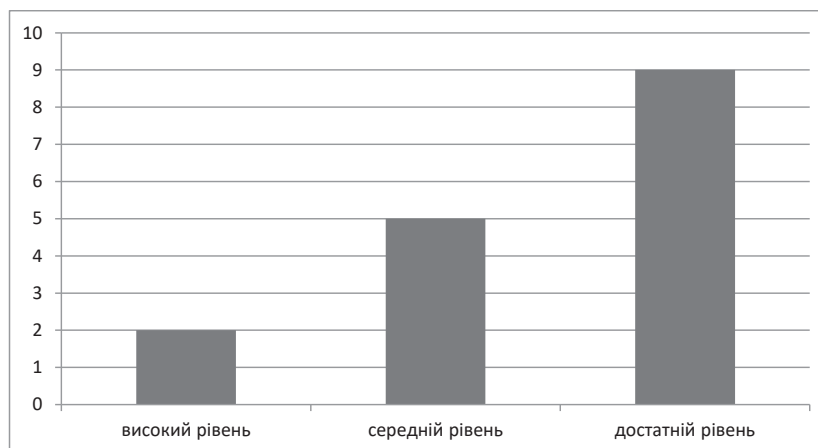

Рисунок 1.4. Кількісні показники рівня сформованості розуміння прочитаного в експериментальній групі

інтонацією. Але для більшості учнів (58%) було це завдання досить складним. Вони допускали значних помилок у читанні та здебільшого читали без розуміння прочитаного і відповідно не впоралися із запропонованими до тексту завданнями.

Констатуючий експеримент свідчить про необхідність організації цілеспрямованої роботи із учнями початкових класів з формування навичок читання іноземною мовою.

З метою виявлення причин низького рівня сформованості навичок читання молодших школярів було проведено анкетування. Дана анкета складалась з 10 запитань. Одне з них було розгорнутого типу, відповідь на яке учні мали пояснити чому їм подобається, або ж не подобається урок англійської мови. Всі інші запитання були з готовими варіантами відповідей, один з яких вони й мали обрати. Серед запитань були наступні: З яким настроєм ти відвідуєш урок англійської мови? Чи легко тобі дається цей урок? Ти чекаєш цей урок з нетерпінням? Ти отримуєш задоволення від роботи на уроці? Тобі важливі оцінки з даного предмета? Чи прагнеш ти дізнатись більше, ніж того вимагає вчитель? Заради чого ти прагнеш отримати високу оцінку? Ти завжди задоволен (-а) своїм результатом роботи на уроці? В чому для тебе користь уроку англійської мови?

Анкета спрямована на виявлення відношення кожного учня до даного предмета, їх ставлення, мотивація, зацікавленість у його вивченні, виявлення причин низького рівня сформованості навичок читання та подальший підбір шляхів вирішення даної проблеми.

Біля кожного варіанту відповіді написаний бал, який зарахується учневі у разі вибору того чи іншого варіанту відповіді. І тому кожен з учнів отримав бал, який й показав відношення кожного з учнів до уроку англійської мови та рівня змоти-

вованості їх до вивчення цього предмета. Підрахунок балів здійснювався таким чином:

18-26 – високий показник

7-17 – середній показник

Менше 7 – достатній (проявляється зазвичай у байдужості до уроків англійської мови, небажанні працювати на уроці, відсутності мотивації до вивчення цього предмета).

Підраховувавши бали у ході проведення анкетування, було отримано наступні результати (див. рис.):

Отже, згідно отриманих результатів щодо показників відношення до уроку англійської мови, змотивованості до вивчення даного предмета, виявилось, що більшість учнів мають достатній показник, тобто вони відвідують урок з небажанням та роздратуванням, даний предмет їм дається дуже нелегко, вони не чекають його з нетерпінням та не завжди отримують задоволення від роботи на уроці. Таким учням оцінки з даного предмета непотрібні, вони зовсім не змотивовані до вивчення англійської мови, тому й цей урок їм не подобається. В цьому уроці такі учні вбачають можливість відпочити, аніж дізнатись щось нове. 4 учня виявились з середнім показником відношення до цього уроку. Такі учні непогано відносяться до уроку англійської мови, ходять на урок з власної волі, з певним бажанням працювати та дізнатись щось нове. Також ці учні досить змотивовані, іноді отримують задоволення від роботи на уроці, іноді їм навіть легко дається урок англійської мови, здебільшого прагнуть отримати гарну оцінку для батьків, а не для власного задоволення, завжди задоволені своїм результатом роботи на уроці та дізнаються щось нове. Іноді вони ще й чекають на урок англійської мови з нетерпінням. І 3 учні, результати яких засвідчили, що у них високий показник, з радістю відвідують урок англійської мови, їм легко дається цей урок, вони

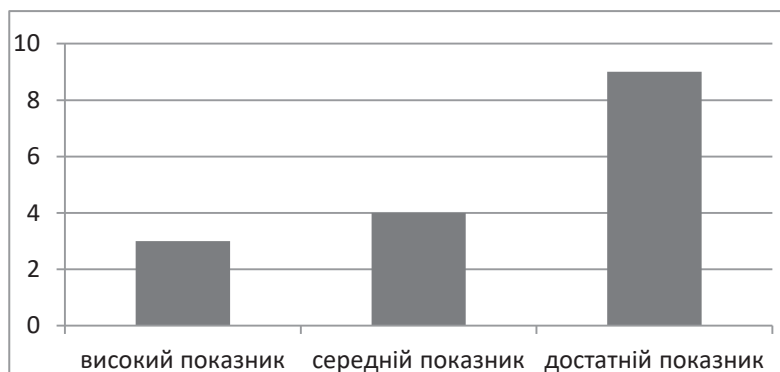

Рисунок 1. 5. Кількісні показники відношення до уроку англійської мови в експериментальній групі

завжди чекають його з нетерпінням та отримують задоволення від роботи на уроці. Їм важливі оцінки з даного предмета і вони прагнуть дізнатись навіть більше, ніж того вимагає від них учитель. Загалом, учням з високим показником уроку англійської мови подобається, вони отримують від нього задоволення та ходять туди залюбки.

Висновки. Тож, у результаті дослідження виявлено, що досить велика кількість учнів з низьким рівнем сформованості навичок читання іноземною мовою є передбачуваною, оскільки

завдяки анкеті ми бачимо, що велика кількість учнів є недостатньо змотивованою до уроку, вони не завжди відвідують урок англійської мови з великим захопленням. Тому, як показали результати опитування, учням початкових класів бракує мотивації до навчання. Тож перед вчителями початкової школи стоїть питання зацікавленості школярів до вивчення мови та опанування відповідно усіма видами мовної та мовленнєвої компетенції через використання різноманітних цікавих прийомів й методів роботи на уроці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемоном В. А. Психологія навчання іноземним мовам – М. : Просвещение, 1999. № 5. С. 10-12.
2. Комогорова М.І. Міцність засвоєння знань студентів як вимога іншомовної підготовки фахівця: веб-сайт. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/24458>
3. Методика навчання іноземних мов у початковій школі: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Котенко та ін. Київ; ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. 356 с.
4. Роман С.В. Психолого-дидактичні та методичні засади сучасного навчання іноземних мов у початковій школі. Іноземні мови. 2012. №3. С. 28-35.
5. Тексти для читання на початковому етапі навчання. Англійська мова в початковій школі. 2006. № 6.
6. Шастова І.В. Методи навчання шестирічних школярів техніки читання англійською мовою. Іноземні мови. 2013. №1. С. 17 – 35.
7. Develop your reading skills. Послідовність роботи з текстом. English. № 2007. 6.
8. Some Tips on Reading. English. 2002. № 25-28.
9. The Role of Reading. Англійська мова в початковій школі. № 7. 2006.

REFERENCES

1. Artemonom V. A. Psychologia navchannia inozemnum movam [Psychology of teaching foreign languages]. – М. : Prosvechenie, 1999, № 5, P. 10-12. [in Ukrainian]
2. Komogorova M.I. Mitsnist zasvornnia znan styudentiv ayk vumoga inshomovnoi pidgotovky fahivtsia [Strength of students' knowledge acquisition as a requirement of foreign language training and specialist] website. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/24458> [in Ukrainian].
3. Metodyka navchannia inozemnyh mov y pochatkovii shkoli [Methodology of teaching foreign languages at primary school] / O.V. Kotenko ta in. Kyiv: Yniversytet imeni B.Grinchenko, 2015, 356 . [in Ukrainian].
4. Roman S.V. Psyhologo- dydactychni ta metodychni zasady sychasnogo navchannia inozemnuh mov v pochatkovii shkoli [Psychological, didactic and methodological principles of modern foreign language teaching in primary school] Inozemni movu, 2012, №3, p. 28-35. [in Ukrainian].
5. Tekstu dlia chutannia na pochatkovomy etapinavchannia [Texts to read at the initial stage of learning]. Angliiska mova v pochatkovii shkoli, № 6, 2006. [in Ukrainian].
6. Shastova I.V. Metodu navchannia shesturichok tehniku chutannia angliiskoy movoy [Methods of teaching six-year students reading techniques in English] Inozemni movu, 2013, №1, p.17 – 35. [in Ukrainian].
7. Develop your reading skills. Poslidovnist robotu z tekstom. English № 6, 2007.
8. Some Tips on Reading. English № 25-28, 2002. [in Ukrainian].
9. The Role of Reading. Angliiska mova v pochatkovii shkoli № 7, 2006.